

CHARLES
DICKENS
**Büyük
Umutlar**

Çeviri: NİHAL YEĞİNOBALI

♥ can
klasik

CHARLES DICKENS
BÜYÜK
UMUTLAR

Great Expectations, Charles Dickens

© 1983, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1983

Özel baskı 1. basım: Ekim 2018, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3821-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750738210

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

CHARLES DICKENS
BÜYÜK
UMUTLAR

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Nihal Yeğınobalı

♥can

Kapakları çağdaş fotoğrafçıların özgün yorumlarıyla hazırlanan Can Klasikleri:

Babalar ve Oğullar, İvan Turgenyev
Beyaz Geceler, Fyodor Dostoyevski
Büyük Umutlar, Charles Dickens
Çılgın Kalabalıktan Uzak, Thomas Hardy
De Profundis, Oscar Wilde
Emma, Jane Austen
Frankenstein, Mary Shelley
Genç Werther'in Acıları, Johann Wolfgang Von Goethe
Goriot Baba, Honoré de Balzac
Karamazov Kardeşler, Fyodor Dostoyevski
Karanlığın Yüreği, Joseph Conrad
Komünist Manifesto, Karl Marx - Friedrich Engels
Michael Kohlhaas, Heinrich Von Kleist
Nedir Gene Deli Gönlünü Çelen, Sappho
Notre-Dame'in Kamburu, Victor Hugo
Prens, Niccoló Machiavelli
Savaş ve Barış, Lev Tolstoy
Vahşetin Çağrısı, Jack London
Yeraltından Notlar, Fyodor Dostoyevski
Zamanımızın Bir Kahramanı, Mihail Lermontov

Charles Dickens'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Oliver Twist, 2007

İki Şehrin Hikâyesi, 2011

CHARLES DICKENS, 1812'de İngiltere'nin Portsmouth kentinde doğdu. Babası hapse düşünce okuldan ayrıлып bir fabrikada çalışmak zorunda kaldı. Bu dönemde işçi sınıfının yaşamını ve sıkıntılarını yakından tanıma fırsatı buldu. Babası dönünce eğitimini tamamladı. Önce bir avukatla, sonra liberal bir gazetede çalıştı. *Mister Pickwick'in Serüvenleri* (1837) adlı ilk romanı çok tutuldu. Ardından gelen *Oliver Twist* önce yayın yönetmenliğini üstlendiği bir dergide tefrika edildi. Bunu *Nicholas Nickleby*, *Antikacı Dükkânı* ve *Martin Chuzzlewit* izledi. *Bir Noel Şarkısı* (1843) olağanüstü bir başarı elde etti. *Dombey and Son*, Dickens'in romancılığında bir dönüm noktası oldu. *David Copperfield*'da, toplumsal sorunlardan çok kendi deneyimlerine ağırlık veren Dickens, *İki Şehrin Hikâyesi* ve *Büyük Umutlar*'la zirveye çıktı. Dickens'in yapıtları, gerçekçi biçemin, düzyazı ustalığının, mizahi bir dehanın ve benzersiz edebî karakterlerin en önemli örnekleri olarak değerlendirildi. Dickens, 1870'te öldü.

NİHAL YEĞİNOBALI, 1927'de doğdu. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni bitirdikten sonra New York Eyalet Üniversitesi'nde edebiyat öğrenimi gördü. *Genç Kızlar* adlı ilk romanını, Vincent Ewing adını verdiği sözde Amerikalı bir yazarın imzasıyla 1950'de yayımladı. Kitap hâlâ basılmaktadır. Ardından *Sitem*, *Mazi Kalbimde Bir Yaradır*, *Belki Defne*, *Gazel* adlı romanları ve *Cumhuriyet Çocuğu* adlı anı kitabını yayımladı. Yeğİnobalı, çok sayıda yazarın yapıtlarını çevirdi.

ASLI NARİN, 1985'te İstanbul'da doğdu. 2008'de Sabancı Üniversitesi Görsel Sanatlar ve Görsel İletişim Tasarım Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisansını aynı alanda Goldsmiths, University of London'da tamamladı. Eğitimine Yıldız Teknik Üniversitesi Sanatta Yeterlilik Bölümü'nde doktora yaparak devam etmektedir. Şu âna kadar üç kişisel sergisi Kasa Galeri (2014), Öktem&Aykut Galeri (2015) ve Milli Reasürans Sanat Galerisi'nde (2018) gerçekleşen sanatçı, Indiana Üniversitesi Herron School of Art and Design'da fotoğraf ve görsel iletişim tasarım alanında dersler vermektedir.

1

Soyadımız Pirrip, adım da Philip olduğundan küçüklüğümde bu iki adı bir arada söylemeye bir türlü dilim dönmez, anca “Pip” diyebilirmişim. Böylece adımla “Pip”e çıkarmışım, herkes de beni “Pip” diye çağırarmış.

Soyadımızın Pirrip olduğuna babamın mezar taşı tanıklı; bir de köy demircisiyle evli olan ablam Mrs. Joe Gargery. Babam ile annemin kendilerini de, resimlerini de görmemiş olduğum için (çünkü o günler, henüz fotoğraflı günlerden çok uzaktı) onları gözümün önünde canlandırdığım zaman beliren ve mantıkla zerrece ilişkisi olmayan görüntüler mezar taşlarının esinleriydi. Taşının üstündeki harflerin biçimlerine baka baka babam kısa, tıknaz yapılı, koyu renk kıvrıkcık saçları olan, esmer bir adammış gibilerden bir garip inanca kapılmışım.

“Ve Georgiana, yukarıda adı geçenin karısı” diyen cümlelerin biçimi ve akışındansa annemin çilli, hastalıklı, mıymıntı bir kadın olduğu gibi çocukça bir sonuç çıkarılmışım.

Ana babamın mezarlarının yanı başında, eşit aralıklarla dizili duran, her biri de yaklaşık yarım metre uzunluğunda olan o beş tane küçük taş kutuya gelince... İnsanların yaşayabilmek uğruna giriştikleri evrensel çabadan, daha başlangıçta vazgeçmiş olan beş minik kardeşi-

min kutsal anısıydı bunlar. Ben de taşlara baktıkça bütün bu küçük kardeşlerimin sırtüstü, elleri ceplerinde olarak doğmuş ve yaşadıkları sürece ellerini ceplerinden hiç çıkarmamış olduklarına sarsılmaz bir inançla bağlıydım.

Köyümüz ırmak boyunda, bataklık bir yerde kurulmuştu. Irmağın dönemeç yaptığı yörede, denizden otuz, kırk kilometre uzaklıktaydık. Şimdi düşünüyorum da çevremdeki şeylerin nitelikleri konusunda en canlı, en geniş kapsamlı izlenimi edinmem, soğuk bir günün ikindi saatine rastlar. İçinde bulunduğum, bu dikenlere boğulmuş, ıssız, bakımsız yerin kilise avlusundaki mezarlık olduğunu, “Bu köyde oturanlardan Philip Pirrip ile Georgiana’nın –yukarıda adı geçenin karısı– ölmüş, bu mezarlıkta gömülmüş olduklarını; ve yukarıda adı geçenlerin yavruları Alexander, Bartholomew, Abraham, Tobias ve Roger’ın da ölmüş, bu mezarlıkta gömülmüş olduklarını kesinlikle anlayıp öğrendim.

Gene kesinlikle anlayıp öğrendim ki, mezarlığın gerisinde uzanan, kanallar, setler, set kapıları, köprüler, tümseklerle dilimlenmiş, tümseklerin üstünde otlayan sığır sürüleriyle beneklenmiş olan ıssız, pusuvarık, yabancı düzlük, ‘Bataklık’ denilen yerdir: Bataklığın gerisindeki o alçak, kurşuni çizgi ırmaktır; delice saldıran azgın rüzgârların ini olan o yabancı, korkunç uzaklık ise denizdir. Bütün bunlardan korkmaya, bu yüzden de tir tir titreyerek ağlamaya başlayan şu küçük çıkın ise, Pip’tir.”

“Kes zırlıtıyı be!” diye müthiş bir sesin gürlmesiyle birlikte, kilise sundurmasının yanındaki, mezarların arasından bir adam fırlayıvermişti. “Kes sesini, yoksa gırtlığını keserim senin, küçük şeytan!”

Kaba saba, boz paçavralara bürünmüş, bacağıının birinde kocaman bir demir parçası sürüyen, korkunç bir adamdı bu! Ayakkabıları paramparça, şapkasız başına eski püskü bir bez dolamış bir adam. İliklerine dek ıslan-

mış, tepeden tırnağa çamura bulanmış, taşlardan, kayalardan bacakları yara bere içinde kalmış, dört bir yanına dikenler yapışmış, sırtındakiler çalı çırpıya takılmaktan lime lime olmuş bir adam. Soğuktan titreyerek topallaya topallaya yürüyen, gözlerini devire devire homurdanan bir adam.

Üşümekten dişleri birbirine çarpan çenemi tutup yüzümü şöyle bir kaldırıncı tüylerim diken diken olarak yalvardım:

“N’olur kesmeyin gırtlığımı, efendim! N’olur yapmayın!”

“Adın ne senin?” dedi adam. “Çabuk söyle!”

“Pip, efendim.”

Adam yüzüme dik dik bakarak, “Ne dedin?” diye sordu. “Doğru dürüst konuş, bakayım! Evin neresi? Parmığınla göster.”

Kiliseden bir buçuk kilometre kadar uzaklıkta, rüzgârdan kelleşmiş kızıl ağaçların arasındaki düzlükte kurulu olan köyümüzü gösterdim.

Adam beni şöyle bir ters ters süzdükten sonra tuttuğu gibi baş aşağı çevirerek ceplerimi boşalttı. Bir parça ekmekten başka bir şey çıkmadı ceplerimden. Gözlerimin önünde kilise gene yerli yerine dönünce (adam öyle güçlüydü, beni de öylesine birdenbire ters döndürmüştü ki, kiliseyi de tepetaklak hale getirmişti; kuleyi ayaklarımın dibinde görmüştüm bir an); dediğim gibi kilise gene eski durumuna dönünce, kendimi bir mezar taşının üstüne oturmuş, tir tir titrer buldum. Adamsa cebimde bulduğu ekmeği, kıtlıktan çıkmışçasına mideye indiriyordu.

Dudaklarını şapırdatarak, “Seni köpoğlusı!” diye söylendi. “Amma da tombul yanakların var be!”

Gerçi o sırada yaşıma göre cılız, çelimsiz sayılırdım, gene de yanaklarım tombulmuş demek!

Adam başını bana gözdağı verircesine sallayarak, “Tan-

rı canımı alsın ki yiyesim geliyor yanaklarını,” diye söylendi. “Şöyle şapur şapur, ne de güzel yenir ya.”

Tanrı vere de böyle bir şey yapmaya, diye içimden geçirdiğim dileği, adama olanca ciddiliğimle söyledim. Beni oturtmuş olduğu mezar taşına sıkı sıkı sarılmıştım; hem düşmemek, hem de ağlamamak için.

“Sen bana bak hele,” dedi adam. “Annen nerde senin?”

“Şuracıkta, efendim,” dedim.

Adam irkilerek o saat bir koşu kopardı; birkaç adım koştuktan sonra durup arkasına baktı.

O zaman ben çekinerek, “İşte, şurda,” diye açıklamada bulundum. “‘Ve Georgiana...’ Benim annem o işte.”

Adam, “Yaa,” diye döndü, yanıma geldi. “Annenin yanı sıra yatan da baban mı yoksa?”

“Evet, efendim,” dedim. “O da o. ‘Bu köyde oturanlardan.’”

“Vay anasını...” diye, adam dalgın dalgın söylendi. Sonra, “Kimle oturuyorsun sen?” diye sordu. “Diyeyeğim, iyiliğim tutar da sağ bırakırsam kimin yanına gideceksin? Sağ bırakacağıma daha karar vermiş değilim ya, o başka.”

“Ablam var, efendim. Mrs. Joe Gargery. Demirci Joe Gargery’nin karısı, efendim.”

Adam, “Demirci ha,” diyerek kendi ayağına bir göz attı.

Bir bacağına bir de bana birkaç kez kötü kötü baktıktan sonra üstünde tünediğim mezar taşına adamakıllı sokuldu, beni iki kolumdan kavradığı gibi arkama doğru yatırabildiğince yatırdı. Gözleri olanca keskinliğiyle gözlerime dikilmiş, benim gözlerim de çaresiz, ürkek, onun gözlerine takılıp kalmıştı.

Adam, “Sen hele bir bana bak, bakalım,” dedi. “Canını bağışlayacak mıyım, yoksa bağışlamayacak mıyım, sorun bu. Eğe denen şey nedir, bilir misin sen?”

“Evet, efendim.”

“Kumanya bilir misin?”

“Evet, efendim.”

Adam her sorudan sonra, daha bir umarsızlık ve tehlike duygusu aşılacak için olacak, beni daha da arkaya yatırıyordu.

“Eğe bulup getireceksin bana,” dedi, bastırdı beni arkaya doğru, bastırabildiğince. “Kumanya getireceksin,” dedi. Daha da yatırdı. “Yoksa, yemin ederim, yüreğinle ciğerini deşerim ha, senin.”

Beni gene geriye doğru ittirdi. Ödüm kopmuştu. Öyle başım dönüyordu ki ona sımsıkı sarılarak, “Eğer dik durmama izin verirseniz belki içim dışıma çıkmaz; o zaman sizin söyledikleriniz daha iyi aklıma girer sanıyorum, efendim,” dedim.

Bu kez adam beni öylesine bastırdı ki, karşımdaki kilise, kulesinin tepesindeki rüzgârgülünün üstünden takla attı sanki. Derken adam beni gene kollarımdan sımsıkı kavramış olarak taşın üstünde doğrulttu. Kanımı donduran şu sözlerle konuşmasını sürdürdü:

“Sen şimdi yarın sabah erkenden bana bir eğe ile biraz kumanya getireceksin. Topunu birden alıp bana, şu karşiki eski cephaneliğe getireceksin. Bu dediklerimi yapar da ağzını açıp kimselere, şöyle bir adam gördüm, demezsen; değil beni başka herhangi birini gördüğünü kimseye sezdirmez, çıt çıkartmazsan canını bağışlarım senin. Yok, hele becerme söylediklerimi ya da dediklerimden biraz dışarı çık, istersen nah şu kadarcık bile çıkarayım de, o zaman ciğerinle yüreğin deşilip kızartılıp yenilecek... Şimdi sen beni yalnız sanıyorsun ya, gelgelelim işin içyüzü hiç öyle değil. Benimle birlikte gizlenen genç bir adam var ki, Tanrı vermeye, onun yanı sıra hani ben, zemzemle yıkanmış gibi kalırım. Benim şu ettiğim lafları duyuyor şimdi, o genç adam. Kendine özgü yön-

temleri vardır onun; oğlan çocuklarının yüreklerini, ciğerlerini deşip çıkarmakta birebirdir. Ondan saklanmaya çalışmak da boşunadır. İstedğin kadar kapını kilitle, sıca-cık yatağına gir yat; hatta büzül iyice, yorganı başına çek... Tehlikeyi atlattım, gayri ele geçmem sanırsın ama boş! O genç adam usulcacık, sürüne sürüne gelir, seni bulur, deşiverir karnını. Dahası da var; demin bile sana ilişmesin diye ben ettim gönlünü, hem de zorlukla. Göbeğim çatlıyor onu senden uzak tutmak için. Anladın ya! Ee, ne diyorsun şimdi bakalım?”

Ne diyeceğim? Ertesi sabah istediği eyleyle, toparlayabildiğim üç-beş lokma yiyeceği alarak erkenden cep-haneliğe getirip ona vereceğimi söyledim.

Adam, “‘Sözümde durmazsam Tanrı Baba beni çarpıp canımı alsın,’ de,” diye buyurdu.

Böylece yemin ettim. Bunun üzerine o da beni taştan aşağı indirdi.

“Sakin ha, unutayım deme yapacağın işleri,” diye son bir uyarıda bulundu. “O dediğim genç adamı da hiç aklından çıkarma. Hadi, şimdi, koş evine git.”

“H... hayırlı geceler, ef... fendim,” diye kekeledim.

Adam gözlerini çevresindeki o soğuk, rutubetli bataklıkta gezdirerek, “Amma da hayırlı gece ha!” diye söylendi. “Kurbağa olmak varmış... ya da sülük!”

Bir yandan da o titreyen gövdesini dağılıp gitmekten korurcasına iki koluyla sımsıkı sararak topallaya topallaya, kilisenin alçak duvarına doğru yürüdü. O, yeşil tümsekleri bürümüş olan çalılardan, ısırgan otlarının, fundaların arasından, dikenleri sakına sakına yürürken bana öyle geldi ki mezarlardaki ölümler de onu bacağından tutup çekivermek için uzanıyorlardı. Adam dikenlere değil de, ölümlerin ellerine takılmamak için öyle sakına sakına yürürmüş gibi göründü çocuk gözlerime.

Kilisenin alçak duvarına vardığı zaman bacakları tu-

tuk, ağrılıymış gibi bir hantallıkla öte yana atladı, sonra bana bakmak üzere döndü. Onun döndüğünü görünce ben hemen yüzümü köyden yana çevirip bacaklarımı var gücümle işletmeye giriştim. Biraz sonra bir daha dönüp baktım. Adam ırmaktan yana gitmekteydi. Kendi kendini hâlâ kollarıyla sarmıştı. Yağmurdan sular kabardığı ya da gelgit dalgaları bastığı zaman yürünebilsin diye bataklığa serpiştirilmiş duran kocaman taşların birinden öbürüne atlaya atlaya yürüyordu.

řu sırada bataklık ufka paralel uzanan uzun, kara bir çizgiydi, ben durmuş adamın ardından bakarken. Irmak da uzun, düz bir çizgiydi ama ne o kadar engin, ne de öylesine kara. Gökyüzü ise alçak, öfkeli, kızıl çizgilerle kapkara çizgilerin birbirine karışmasından oluşmuştu. Bütün bu manzara içinde dikine duran iki tanecik şey vardı ki bunlar da ırmak kıyısındaydı: Biri, gemicilere yol gösteren deniz feneriydi. Direk üstüne dikilmiş bir fıçığı andıran, hele yakından bakınca pek çirkin görünen bir yapı. Öteki dikey nesneyse eski bir darağacıydı. Üzerindeki zincirlere bir zamanlar bir korsanı bağlamışlardı.

Deminki adam aksak adımlarla bu darağacına doğru ilerliyordu şimdi. Eski çağların o korsanı dirilmiş de kendini gene zincire vurmaya gidiyormuş sanırdınız. Bu düşünce tüylerimi diken diken etti, kanımı dondurdu. Yakınlardaki sığırların da başlarını kaldırarak ona baktıklarını gördüm. Acaba onlar da aynı şeyi mi düşünüyorlar, diye merak ettim. Demin sözü geöen o korkunç genç adamı görebilir miyim diye dört bir yana göz gezdirdimse de hiçbir ize, belirtiye rastlamadım. Ama içime gene bir korku düşmüştü. Kořmaya başladım; eve varıncaya dek de hiç durmadan koştum.

Ablam Mrs. Joe Gargery benden yirmi yaş büyüktü. Beni, “kendi elcağızıyla” büyütmiş olması yüzünden hem kendi gözünde, hem de komşular arasında büyük bir saygınlık kazanmıştı. Küçükken bu “kendi elcağızıyla büyütme” deyiminin ne anlama geldiğini pek kestiremez, bulup çıkarmaya çalışırdım. Ablamın sert, ağır elli olduğunu, benim kadar, kocasının da bu elin tadını tattığını bildiğimden, ikimizin de ablamın “kendi elcağızıyla” büyütülmüş olduğumuzu sanırdım.

Güzel, alımlı bir kadın değildi ablam. Şöylesine ki, Joe Gargery ile de “kendi elcağızıyla” evlenmiş olsa gerek, diye içimden geçirirdim.

Joe sarışın bir adamdı. Düzgün tenli yüzünün iki yanına sarkan sarı bükümlü saçları vardı. Gözleri öyle kararsız bir mavi renkteydi ki, her nasılsa kendi aklarıyla karışmış sanırdınız. Yumuşak başlı, iyi huylu, geçimli, biraz saf, çok sevimli bir insandı. Bir çeşit Herkül gibiydi, hem güçlülükleri hem de zayıflıkları yönünden...

Kara gözlü, kara saçlı olan ablam Mrs. Gargery'nin yüzüye öylesine kıpkırmızıydı ki, kimi kez kendi kendime, acaba yıkanırken sabun yerine rende mi kullanıyor, diye merak ettiğim olurdu. Uzun boylu, iri kemikliydi. Üzerinde her zaman, kaba bezden yapılmış bir önlük bulundururdu. Bu önlük, arkasındaki iki ilmikten geçen bağcıklarla bağlanırdı. Önlüğün üst yanı ise üzerine her zaman topluıgneler, dikiş iğneleri saplanmış olduğu için, dört köşeli, zırha benzer bir göğüslük biçimindeydi. Ablam, hep önünde bu önlükle dolaşmaktan kendine büyük bir övünme payı çıkarır, kocasını da sürekli kınama fırsatı yaratırdı. Bana kalırsa ablam bu önlüğü hiç takma-

sa da olurdu ya, yok ille takacaksa, akşamları çıkarmasına ne engel vardı, anlayamazdım!

Joe'nun demirci dükkânı evimizin yanı başındaydı. Evimiz de yöremizdeki evlerin çoğunluğu gibi tahtadan-
dı. O akşam koşa koşa eve döndüğümde demirci dükkânını kapamış buldum. Joe tek başına mutfakta oturuyordu. Joe ile ben dert ortağı olduğumuz için sır ortağydık da. Kapının mandalını kaldırıp başımı içeri sokar sokmaz tam karşıda, ocağın köşesinde oturan Joe'nun bakışlarıyla karşılaştım. Joe hemen bana bir sır verdi:

“Ablan on, on iki kez çıkıp seni aradı, Pip'çiğim. Şimdi de dışarıda, on üçüncü kezdir seni aramakta.”

“Sahi mi?”

“Evet. En kötüsü gıdıkçı da elinde.”

Bu kara haberi alınca gözlerimi ocaktaki ateşe dikierek yeğimin düğmelerini burup bükmeye başladım. İçime bir ağırlık çökmüştü. Gıdıkçı diye andığımız şey, ucu mumlu bir kamıştı. Beni tepeden tırnağa gıdıklayıp durmaktan yıpranmış, üstüne cilalıymış gibi bir parlaklık gelmişti.

Joe, “Hop oturdu, hop kalktı,” diye anlatıyordu. “Sonunda gıdıkçıyı kaptığı gibi hışımla dışarı fırladı. Yaa, böyle oldu işte.” Bir maşa aldı, ocağın önündeki parmaklığın arasından közleri karıştırarak o da gözlerini ateşe dikti. “Fırtına gibi fırladı dışarıya, inan olsun. Tam 'kame-ti artırdı,' bu kez.”

“Çok oldu mu gideli?” diye sordum.

Joe'ya hep, iri yapılı bir çocukmuş gözüyle bakar, onu kendime yaşıttı tutardım.

Joe başını kaldırıp duraladı. Felemenk işi saate bakarak, “Bu son gidişi beş dakika oluyor Pip'çiğim,” dedi. Sonra, “Geliyor!” diye haykırdı. “Koş kapının ardına, dostum. Köşeye saklan!”

Onun dediğini yaptım. Ablam kapıyı ardına kadar

açıp da köşeye bir şeyler sıkışmış olduğunu anlayınca durumu hemen kavradı. Gıdıkçığı da keşif kolu niyetine ileri uzattı. Sonunda beni tuttuğu gibi kocasından yana fırlattı. Kocasına karşı bir mermi olarak çok kullanırdı zaten beni! Joe ise beni kıvançla yakalayarak hemen ocağın köşesine sıkıştırdı; o uzun, iri bacaklarını önümde siper gibi gerdi.

Ablam tepinerek, “Nerelerde sürttün, beni böyle korkudan, kaygıdan, meraktan çatlatana dek, ha?” diye bağıyordu. “Söyle diyorum, yoksa bir değil, elli tane Pip olsan, bir değil, beş yüz tane Joe Gargery’nin elinden çeker alırım seni!”

Köşedeki iskemlede büzülmüş oturduğum yerden, yaşlı gözlerimi ovuşturarak, “Mezarlıktaydım,” diye hıçkırdım.

Ablam, “Mezarlıktaymış,” diye dudak büktü. “Ben olmasaydım, sen çoktan boylamıştın o mezarlığı, hem de kazık çakmıştın oraya! Kim büyüttü seni kendi elcağı-zıyla, ha?”

“Sen büyüttün,” dedim.

Ablam, “Neden yapmışım sanki?” diye yaygarayı bastı. “Hangi akla uymuşum da yapmışım sanki?”

Ben hep hıçkırarak, “Bilmem,” dedim.

Ablam, “Ortada bir bilmeyen varsa o da benim,” diye bağırdı. “Şimdiki aklım olsa dünyada yapmazdım, inan olsun! Sen doğdun doğal şu önümdeki önlüğü bir Tanrı’nın günü çıkardımsa kör olayım. Gargery gibi bir demirci parçasının karısı olmak yetmezmiş gibi, bir de sana analık etmek varmış yazımda!”

Ben hâlâ üzgün üzgün ateşe bakıyordum ama düşüncelerim dağılmıştı. Bataklığındaki o bacağı demirli, vahşi adam, sözünü ettiği o gizemli genç adam, yiyeceklerle ege sorunu, beni barındıran evde hırsızlık yapmak üzere vermiş olduğum söz, şu anda cehennem ateşini andıran

alevler arasından yükselerek gözümün önünde dalgalanıyordu.

Ablam gıdıkçıyı yerli yerine koyarak, "Hıh," diye burun kıvrırdı. "Mezarlıkmış! Siz ikiniz de o mezarlığı hiç aklınızdan çıkarmasınız yeridir."

Oysa ikimizden birisi o mezarlığın adını bile anmamıştı. Gene de ablam, "Yakında ikiniz bir olup beni yollayacaksınız o mezarlığa," diye söylendi. "Bensiz ne yapıp edeceğinizi görmek isterdim, doğrusu!"

Biraz sonra ablam sofraya hazırlığına başlamıştı. Joe bacaklarının arasından bana doğru şöyle bir baktı. Sanki, ablamın sözünü ettiği üzücü koşullar altında ne yapıp edeceğimizi o da gözünde canlandırmak istiyordu. Sonra, böyle fırtınalı durumlarda huyu olduğu üzere, o kıvrır kıvrır sapsarı saçlarıyla şakaklarındaki tüyleri çekeleyerek karısının gidiş gelişlerini mavi gözleriyle izlemeye koyuldu.

Ablamın ekmeği dilimleyip üzerlerine yağ sürmekte pek ustalıklı bir yöntemi vardı ki hiç değişmezdi. Önce, sol eliyle tuttuğu bir somun ekmeği önlüğünün göğüs kısmına bastırırdı. (Bu önlüğün göğsüne batırılmış duran toplu iğnelerden, dikiş iğnelerinden birinin ekmeğe, oradan da bizim ağızımıza girdiği de olurdu.) Sonra ablam bıçakla bir parça (çok değil) tereyağı alır, ilaç karıştırıp macun yapan bir eczacının ustalığıyla bıçağın iki yanını da kullanarak somunun üzerine güzelce sürerdi. Daha sonra bıçağı somunun kenarında şöyle bir silip temizleyerek testereyle kesercesine somundan kalın bir dilim kesip ayırırdı. Ne var ki bu dilimi somundan ayırmadan önce ikiye bölerdi. Dilimin bir yarısı Joe'nun payına düşerdi, öbürü de bana.

Bu akşam karnım çok aç olduğu halde payıma düşen ekmeği yemeyi bir türlü göze alamadım. Bataklıktaki o korkunç tanışımın onun kendinden bile korkunç olan ortağı için yedekte biraz kumanyam bulunması ge-

rektiğini düşünüyordum. Ablamın elinin pek sıkı olduğunu, mutfakla kilerde yapacağım kötü niyetli araştırmaların belki de hiçbir sonuç vermeyeceğini biliyordum. Onun için, kendi tereyağlı ekmek dilimimi pantolonumdan içeri sokup saklamaya karar vermiştim.

Bu amaca erişmek uğruna harcanılması gereken çabanın nasıl insanüstü bir şey olduğunu az sonra anladım. Yüksek bir damdan aşağı atlamaya, derin sulara kendimi bırakmaya karar vermekle birdi bu! Hiçbir şeyin farkında olmayan Joe da işi büsbütün güçleştiriyordu. Dediğim gibi dert ortağı olduğumuz için kafadarlığımızı belirlemek üzere her akşam dilimlerimizi ısırmakta bir tür yarışa girişmek aramızda bir alışkanlık, bir gelenek olmuştu. Hiç sesimizi çıkarmadan dilimlerimizi birbirimize gösterip çalım satarak birbirimizden hız alır, lokmalarımızı daha bir gayretle ısırıp yutmaya başlardık.

Bu akşam da Joe birkaç kez kendi diliminin nasıl çarçabuk küçülmekte olduğunu bana göstererek her akşamki dostça yarışmamızı başlatmaya yeltendi. Ne var ki her bakışında beni, bir dizimde sarı çay kupam, öbür dizimde el sürülmemiş ekmek dilimimle, öylece oturur görüyordu.

Sonunda planımı gerçekleştirmenin artık kaçınılmaz olduğuna, bunun için de durumumuzun elverdiği en akla yatkın olanaktan yararlanmam gerektiğine karar verdim. Joe'nun bana baktıktan sonra başını çevirdiği bir saniyeyi fırsat bilerek tereyağlı ekmeğimi pantolon bacağımdan aşağı itiverdim.

Joe'nun benim bu (sözümüne) iştahsızlığıma sıkıldığı anlaşılıyordu. Kendi ekmeğini dalgın dalgın şöyle bir dişledi, ama onun da iştahı kaçmış gibiydi. Lokmayı ağzında her zamankinden çok döndürüp dolaştırarak çiğnedi, çiğnedi, sonunda hap gibi yutuverdi. Bir lokma daha ısırarak üzereydi... tam iyice dişlemek için başını

şöyle yana çevirmişti ki, bana takılan gözleri ekmeğimin yok olmuş olduğunu gördü.

Onun, ekmeğini tam ısırarak üzereyken böyle zıncı diye durup merakla, tasayla gözlerini açarak bana bakması öyle belirgindi ki ablamın dikkatinden kaçmamıştı. Ablam hemen elindeki çay bardağını masanın üzerine bırakarak, “Ne oldu gene?” diye çıkıştı.

Joe başını bana doğru ciddi ciddi sallayarak, “Bana bak, arkadaş,” diye sitemli bir azarla konuştu. “Pip’çiğim, iki gözüm, pişman olursun sonra. Boğazına tıkalır. Çiğnemedi yutuverdin, be cancağızım!”

Ablam deminkinden daha sert, “Ne oldu, diyorum size?” diye sordu.

Ağzı bir karış açık kalmış olan Joe, “Pip’çiğim, şöyle bir öksürüp birazcığını çıkartabilirsen iyi olur,” diye mırıldandı. “Evet, belki yola yönleme sığmaz, ayıp kaçır ama insanın sağlığı da her şeyden üstündür, Pip.”

Bu sırada lafları arada kaynayınca zıvanadan çıkmış olan ablam, Joe’nun üstüne atıldığı gibi yan sakallarından tutarak kafasını arkadaki duvara birkaç kez vurdu. Bense köşemde oturmuş, suçlu suçlu bakınıyordum.

Soluk soluğa kalmış olan ablam, “Şimdi belki söylesin ortada neler döndüğünü, seni gök gözlü koca öküz!” diye bağırdı.

Joe umarsız bakışlarla karısına baktı, sonra ne yapacağını kestirememiş gibi ekmeğinden bir lokma ısırıp, sonra gene bana baktı. Lokmasını avurduna tıkarak oda da ikimiz yalnızmışız gibi ciddi, içten, konuşmasını sürdürdü:

“Pip’çiğim, bilirsin, biz senlen canciğer dostuz, senin gizlini saklını dünyada ele vermem. Vermem ya, gene de a benim canım...” Joe sandalyesinin ayağını yere sürttü, gözlerini önce indirdi, sonra gene benden yana baktı. “O ne görölmedik yutuştı öyle!”

Büyük Umutlar, XIX. yüzyıl İngiltere'sinde taşra ortamından büyük kente uzanan tam bir Victoria dönemi romanıdır. Charles Dickens, bu olgunluk dönemi eserinde köyünde zor bir çocukluk geçirdikten sonra esrarengiz bir mirasa konan Pip'in maceralarını anlatır. Gönlü karasevdayla, gözü yükselme hırsıyla perdelenmiş genç Pip'in serüvenleri, sanayileşen toplumdaki sevgisizliği, ikiyüzlülüğü ve para hırsını gözler önüne serer. *Büyük Umutlar*, Londra'da beyefendi konumuna yükselen Pip'in başından geçenleri anlatmakla kalmaz, birbirinden ilginç karakterlerle tanışır okuru.

Dickens, romanın kahramanı Pip'in düşünce yapısını büyük bir incelikle ele alır. Bir yandan bireylerin düşkünlüklerini, başarısızlıklarını anlatırken diğer yandan da çağın gerçeklerine ve değerlerine ayna tutar.

Türkiye'den 20 çağdaş fotoğrafçı Can Klasikleri'nin bu özel dizisi için 20 kitabın kapak fotoğrafını özgün yorumlarıyla hazırladı.

Kapak fotoğrafı: Aslı Narin

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

1108-131 978-975-07-3603-0

9 789750 738210